

Doctoral Summer School *Veelstemmigheid in letterkunde en taalkunde*

Van **9 tot en met 16 juli 2027** organiseert DCC (*Dutch Language, Literature and Culture in a Central European Context*) in het kader van de programma's CEEPUS en Erasmus+, in samenwerking met COMENIUS – vereniging voor neerlandistiek in Centraal-Europa, de Nederlandse Taalunie en de afdelingen Neerlandistiek in Amsterdam, Berlijn, Boedapest, Boekarest, Poznań, Wrocław een **Doctoral Summer School** rond het thema '*Veelstemmigheid*'. De Doctoral Summer School vindt in Boedapest (Hongarije) aan de Eötvös Loránd Universiteit ELTE plaats.

In een steeds complexere en meerstemmige wereld staat de vraag centraal hoe verschillende stemmen, perspectieven, talen en discours met elkaar in interactie treden. Het thema *Veelstemmigheid in letterkunde en taalkunde* nodigt deelnemers uit om na te denken over diversiteit, dialoog en polyfonie binnen het Nederlandse taalgebied en daarbuiten. In de letterkunde kan veelstemmigheid betrekking hebben op de aanwezigheid van verschillende narratieve perspectieven, uiteenlopende culturele en maatschappelijke stemmen, meertaligheid, vertaling en de representatie van gemarginaliseerde groepen. Binnen de taalkunde biedt het thema ruimte voor socio-, neuro- en psycholinguïstisch onderzoek, alsook de toegepaste taalkunde, waaronder o.a. meertalige sprekers, taalvariatie en -contact, linguistic landscaping, persuasie, translanguaging en gender.

Bij deze Doctoral Summer School besteden we aandacht aan de volgende dimensies¹:

Taalkunde

T1. Stemmen in je hoofd: hoe taal, emotie en de spreker sturen wat we doen, voelen en geloven

Waarom raakt de ene stem ons meer dan de andere? Waarom voelt dezelfde boodschap anders in je moedertaal dan in een tweede taal? En waarom klinkt een argument soms overtuigend, en soms helemaal niet?

Je hebt het vast zelf al ervaren: allerlei dingen bepalen hoe een boodschap bij ons binnenkomt. Taalkeuze, emotie, framing en onze ideeën over de spreker werken daarbij als verschillende knoppen. Verander je één van die knoppen, dan kan dezelfde boodschap ineens anders voelen, anders worden geïnterpreteerd of overtuigender klinken.

In deze workshop kijken we naar meerstemmigheid vanuit de psycholinguïstiek: wat doet een andere 'stem' met ons, met onze argumenten en met onze emoties? We ontdekken wat bestaand onderzoek hierover laat zien, en gaan ook zelf aan de knoppen draaien! Wat gebeurt er wanneer een boodschap een andere 'stem' krijgt?

¹ Onder voorbehoud van kleine aanpassingen.

T2. Stemmen in de stad

Welke talen hoor je in de stad? En welke talen zie je er? De meerstemmigheid van de straat contrasteert met de eenstemmigheid van de administratie. Wie beslist wat je waar kunt horen, lezen, spreken? Welke talen leer je op school? Welke stemmen klinken luid, welke verdwijnen?

In deze workshop duiken we in de dynamische interactie tussen taal en de sociale en politieke omgeving. Taal als sociale praktijk dus: een workshop voor wie meer wil weten over taal en politiek of over macht in communicatie. We ontdekken bestaand onderzoek en duiken ook zelf in de urbane talenjungle. Een workshop voor wie methodes als linguistic landscaping, kritische discoursanalyse en het taalportret wil leren kennen en toepassen.

T3. Stemmen onder ons: van L1 tot Ln

Welke stemmen klinken tijdens het verwerven van een taal? Taalverwerving gaat niet alleen over woorden en regels, maar ook over het vinden van een eigen stem. En die klinkt voor iedereen anders. Gender speelt een rol in hoe taalverwervers zichzelf positioneren en aangesproken worden, terwijl het wisselen tussen talen en registers weer een andere stem laat horen. Ook creativiteit en translanguaging helpen taalleerders om zich een taal eigen te maken en nieuwe betekenissen te creëren.

In deze workshop verkennen we, vanuit zowel een theoretisch als een praktisch perspectief, hoe codeswitchen, gender en creatief taalgebruik samenkomen in taalverwerving, en welke rol translanguaging daarin speelt: als hulpmiddel, maar ook als uiting van identiteit. Welke mogelijkheden biedt het wisselen van stem voor de taalleerder en -docent?

Letterkunde

L1. Talen op drift: meertaligheid, migratie en vertaling

Welke talen klinken mee in een Nederlandstalige tekst? Wat gebeurt er met een gedicht wanneer het, net als zijn auteur, over grenzen wordt gedreven? En wie spreekt er eigenlijk als een tekst vertaald, bewerkt of herschreven wordt?

In dit onderdeel benaderen we meertaligheid vanuit twee richtingen. Eerst kijken we naar meertaligheid, code-mixing en code-switching in de tekst. We lezen schrijvers, zoals Nisrine Mbarki Ben Ayad, Mustafa Kör, Tobi Lakmaker en Lisa Weeda, en vragen ons af hoe zij verschillende talen, herkomsten en stemmen in het Nederlands laten doorklinken. Daarbij gebruiken we Bachtins begrip heteroglossie, Grutmans heterolingualisme en Yildiz' idee van de postmonolinguale conditie, die het ideaal van één moedertaal ter discussie stelt.

Vervolgens kijken we naar meertaligheid rond de tekst. Het uitgangspunt is het *Bori notesz* van de Hongaarse dichter Miklós Radnóti, dat hij als dwangarbeider schreef. We volgen hoe uit vertalingen, remediaties en herschrijvingen in het Nederlands, Servisch en Roemeens een groter meertalig geheel ontstaat. Vanuit de sociologie van vertaling vragen we of kleinere talen elkaars literatuur kunnen consacreran zonder het Engels als tussentaal. Met theorieën over collaboratief vertalen (Trzeciak Huss), de Actor-Network Theory en Genettes paratekst

brengen we in kaart wie er meeschrijft aan een literair werk. We stellen het begrip postume collaboratieve auteurschap voor en bespreken hoe de (on)zichtbaarheid van de vertaler (Venuti) daarin een rol speelt.

L2. Veelstemmigheid en politiek: collaboratieve schrijf- en onderzoeksvorm

Centraal staat de vraag hoe verschillende stemmen (van onderzoekers, schrijvers en samenstellers van archiefstukken) samen kennis produceren, en welke stemmen daarbij zichtbaar of juist uitgesloten worden. Aan de hand van Bakhtin, Kristeva, Wynter worden er drie verschillende invalshoeken onder de loep genomen.

Ten eerste: veelstemmigheid, collaboratief onderzoek en toegankelijke kennis. Vanuit het principe ‘Nothing about us without us’ onderzoeken we de betekenis van participatie en representatie, onder meer binnen Disability Studies. Is onderzoek zonder directe vertegenwoordiging mogelijk? Hoe kunnen onderzoekers recht doen aan ‘geleefde ervaringen’. We lezen o.a. het themanummer ‘Simpel’ van RektoVerso en denken aan over de vragen: hoe maken we kennis toegankelijk voor kinderen, lagergeletterden en mensen met verschillende toegankelijkheidsbehoeften?

Ten tweede: veelstemmigheid en dekolonisatie. Aan de hand van verschillende vormen van ‘writing back’ en met behulp van het werk van radicale denkers zoals Fanon, Wynter en Wekker onderzoeken we wie de ruimte krijgt om terug te schrijven, vanuit welke positie, en welke plaats nieuwe stemmen vervolgens in de samenleving kunnen innemen. We bespreken o.a. het werk van Raoul de Jong, Nisrine Mbarki Ben Ayad, Astrid Roemer en Safae El Khannoussi.

Ten derde: veelstemmigheid en (zelf)censuur. Wie schrijft mee wanneer een schrijver onder een onderdrukkend politiek regime werkt, bijvoorbeeld als vervolgte schrijver? Hoe werkt (zelf)censuur en cancelculture? Hoe kunnen we archieven onderzoeken zonder hun institutionele ordening en machtsverhoudingen als neutraal te beschouwen? En wie spreekt er eigenlijk mee in een archiefstuk?

L3: De stem van de vrouw

Sinds de opkomst van de feministische literatuurkritiek is veel aandacht besteed aan de zichtbaarheid van vrouwen in de literatuur. De aandacht verschoof van de vrijwel exclusieve focus op mannelijke auteurs en personages naar de wijze waarop vrouwen in literaire teksten worden voorgesteld en hoe vrouwelijke auteurs hun plaats binnen de literaire traditie opeisen. Hoewel deze benadering heeft geleid tot een herwaardering van talrijke vrouwelijke schrijvers en vergeten teksten, blijven fundamentele vragen over representatie, gender en macht actueel.

In dit onderdeel staat de vrouwelijke stem centraal, met bijzondere aandacht voor de narratologische constructie van vrouwelijke personages in historische en hedendaagse teksten. Daarbij wordt onderzocht in hoeverre gender van invloed is op representatie: krijgen vrouwelijke personages bij schrijfsters meer agency dan bij mannelijke auteurs? Worden zij minder vaak gereduceerd tot stereotiepe of schematische rollen? Thema's als ondergeschiktheid en handelingsvermogen vormen daarbij belangrijke analytische uitgangspunten.

Praktisch

De Doctoral Summer School, volledig in het Nederlands, biedt ruimte aan ongeveer 30 deelnemers, waaronder PhD- en gevorderde MA-studenten van verschillende universiteiten. Elke lesdag begint met een inleidend college dat gerelateerd is aan het centrale thema van de Summer School. Daarna volgen groepsworkshops, waarin studenten, onder begeleiding van de docenten, werken aan concrete casussen die voortkomen uit het onderzoeksgebied en de interesses van de docenten. Hierbij reflecteren ze verder op de theoretische principes die in de colleges besproken zijn. Elke geselecteerde deelnemer wordt gevraagd vooraf een abstract in te dienen, waarin een voorstel voor het eigen onderzoek wordt gepresenteerd. Dit voorstel dient dan aan te sluiten bij een van de subthema's die door de kerndocenten wordt aangegeven. Voor de succesvolle deelname aan de Doctoral Summer School 'Veelstemmigheid in letterkunde en taalkunde' krijgen de deelnemers 5 ECTS.

Bij de aanmelding via het formulier <https://forms.gle/5pPjQgcYVd1angbX9> vul je de volgende gegevens in:

- 1) Voor- en achternaam
- 2) Universiteit
- 3) Studiegraad (het niveau waar je nu zit): PhD of MA?
- 4) Keuze van onderzoeksgebied (taal- of letterkunde)
- 5) Scriptie-/proefschriftonderwerp
- 6) Motivering voor deelname
- 7) Eigen financieringsmogelijkheid

BELANGRIJK: Bij de laatste vraag willen we weten of je over eigen fondsen (bijvoorbeeld van je universiteit of een project) beschikt om de reis- en verblijfkosten te dekken. Voor deelnemers die niet over eigen budget beschikken, gaan we op zoek naar andere mogelijkheden, zoals: de Erasmus+ Short Term Mobility of de CEEPUS-beurzen, aan de overige studenten bieden we terugbetaling van een deel van de reiskosten en een gratis plaats in een studentenhuus in Boedapest. De deelname zelf is voor iedereen gratis!

De deadline voor inschrijvingen is **30 november 2026**. Na de selectieprocedure wordt iedereen in december over de resultaten hiervan per e-mail in kennis gebracht.

Wil je een kijkje nemen in de vroegere edities? Ga naar: <https://dcc.univie.ac.at/doctorschool/doctorschool-school/>

Eventuele vragen kun je richten aan Orsolya (Orsi) Réthelyi rethelyi.orsolya@btk.elte.hu.